

The catalyst for social innovation in the energy market

Modely sociálního podnikání zaměřené na řešení energetické chudoby na místní úrovni

Zkušenosti ze
šesti lokalit
v Evropě

www.socialenergyplayers.eu

Listopad 2025

Autoři: Miriam Eisermann (Energy Cities),
Marine Cornelis (Next Energy Consumer)
s podporou všech partnerů

Design: unger+ kreative strategien GmbH, www.ungerplus.de

Spolufinancováno
Evropskou unií

Tento projekt získal finanční prostředky z programu Evropské unie pro výzkum a inovace Horizont 2020 na základě grantové dohody č. 101033940.

Proč je tato brožura důležitá

Energetická chudoba patří mezi jeden z nejnaléhavějších sociálních problémů v Evropě. Projekt POWER UP ukázal, že obce mohou při spolupráci s místními partnery, jako jsou energetická družstva a sociální organizace, zasáhnout tam, kde tradiční aktéři zaostávají. Mohou navrhovat a provozovat energetické služby, které kombinují obnovitelnou energii se sociální spravedlností.

Komu je určena

Brožura je určena místním samosprávám, sociálním podnikům, energetickým komunitám a nevládním organizacím, které chtějí v oblasti energetické chudoby jednat, ale postrádají ověřené cesty a modely.

Co získáte

Brožura shrnuje čtyři roky intenzivní práce na šesti lokalitách po celé Evropě. Seznamte se s procesy, které stojí za obchodními modely projektu POWER UP, získajte praktické rady od průkopnických městech při navrhování energetických služeb a nahlédněte s námi do budoucnosti. Publikace se nezaměřuje na detaily, ale na to podstatné, co může inspirovat ostatní k podobným krokům. První kroky budou snazší, když poznáte zákulisí projektu POWER UP. Podrobnější poznatky zahrnující technické, politické, správní i komunikační aspekty projektu byly shrnuty v předchozích zprávách.

Prozkoumejte všechny zdroje POWER UP v online knihovně.

POWERUP

ve zkratce

Mise

Navrhovat udržitelné energetické služby v oblasti obnovitelných zdrojů energie, které od začátku do konce zapojují zranitelné skupiny obyvatel a přispívají ke zlepšení jejich životních podmínek prostřednictvím rozvoje místních sociálních energetických subjektů.

Období realizace

2021-2025

Financování

Program Horizon 2020

Celkový rozpočet

€ 1 962 832,50

Koordinátor

Energy Cities

Pilotní oblasti, které rozvíjely a realizovaly sociální energetické služby:

- **Eeklo, Belgie** - spolupráce města Eeklo a občanského energetického družstva [Ecopower](#);
- **Valencie, Španělsko** - ve spolupráci s organizacemi [Valencia Clima I](#), [Energia](#) a [Valencia Innovation Capital foundation](#);
- **oblast Kampánie, Itálie** - ve spolupráci se sdružením obcí [UCSA](#) a agenturou [AESS](#);
- **Rožnov pod Radhoštěm, Česká republika** - spolupráce se spolkem [SEMMO](#) a městem **Rožnov pod Radhoštěm**.

Města v Severní Makedonii (s podporou organizace [MPPS](#)) a město [Heerlen](#) v **Nizozemsku** působila jako pozorovatelé a připravují se na přizpůsobení pilotních přístupů.

Výsledky projektu

569 úředníků a
klíčových aktérů získalo nové
dovednosti a kapacity

1767 osob z domácností ohrožených
energetickou chudobou zapojených do pilot-
ních projektů – celkem **740** domácností

osloveno více než **98.000**
lidí potýkajících se s energetickou chudobou – zvýšení povědomí o
dostupných řešeních

3678,5 kWp
jmenovitý výkon výroby energie
z obnovitelných zdrojů iniciovaný
projektem

220 tCO₂
ekv./rok sníženo a ušetřeno

úspora primární energie
138,6 MW ročně
dosažená díky projektu

Podívejte se na úplnou hodnotící zprávu.

Kdo je to hráč na společenském trhu s energií?

Sociální subjekt v energetice je jakákoliv organizace, která vyrábí, distribuuje, obchoduje, dodává nebo spravuje energii s cílem podporovat **zranitelné skupiny** obyvatel a posilovat místní ekonomiku. Do této skupiny patří široká škála organizací, které se liší rozsahem činnosti, typem služeb, způsobem řízení i právní formou. Na místní nebo regionální úrovni může jít například o obec, veřejnou agenturu, energetické družstvo nebo sociální podnik. Na rozdíl od tradičních firem se jejich úspěch neměří pouze ziskem, ale také **společenským přínosem**, například férovým přístupem k energii nebo zapojením obyvatel do rozhodování. Cílem těchto subjektů je nabízet dlouhodobá řešení problémů energetického trhu, jako jsou energetická chudoba nebo nedostatečné investice do obnovitelných zdrojů energie.

Sociální energetické modely v POWER UP

Pilotní lokalita	Hlavní energetická služba	Model řízení (governance)	Přínos pro domácnosti ohrožené energetickou chudobou
Eeklo (Belgie)	<p>Sociální podíly v energetickém družstvu Ecopower, předfinancované městem, umožňující zranitelným domácnostem přímý přístup k obnovitelné energii za výrobní cenu.</p> <p>Instalace “sociálních” solárních panelů financovaných ze sociálního fondu družstva pro členy ohrožené energetickou chudobou, vedoucí k dlouhodobému snížení účtů za elektřinu.</p>	Spolupráce místní samosprávy a energetického družstva.	Zelená, lokálně vyráběná elektřina za výrobní cenu; bezplatná vlastní spotřeba z plug-and-play FVE a členství v družstvu.
Kampánie (Itálie)	<p>Fotovoltaika na obecních střechách vytváří úspory, které lze využít na opatření ke zmírnění energetické chudoby.</p> <p>Vytvoření energetického společenství s fotovoltaikou na veřejných pozemcích.</p>	Vedeno místní samosprávou v úzké spolupráci s místními partnery.	Bezplatná energie a finanční přínos díky podílu na příjmech z energetického sdílení, které komunitám poskytuje národní vláda.
Valencie (Španělsko)	<p>Podpora občanských energetických komunit s FVE na veřejných budovách; veřejné zakázky podmíněny tím, že 10% vyrobené elektřiny bude poskytnuto zranitelným domácnostem.</p> <p>Instalace FVE na pěti městských hřbitovech, které umožňují domácnostem ohroženým energetickou chudobou získávat elektřinu zdarma.</p>	<p>Občanské iniciativy využívající bezplatný přístup k městskému majetku.</p> <p>Městské vedení projektu.</p>	Bezplatné přidělení energie, počáteční podpora a infrastruktura pro občanské skupiny.
Rožnov pod Radhoštěm (Česko)	Instalace FVE na městském bytovém domě se sociálním bydlením ; obyvatelé ohrožení energetickou chudobou mají prospěch z přímé vlastní spotřeby vyrobené energie.	Městské vedení projektu.	Nižší účty za energie v domě se sociálním bydlením.

Sociální inovace pro moderní dlouhodobé obchodní modely

Vytváření sociálních subjektů a služeb v energetice je pro místní samosprávy poměrně novým přístupem a vyžaduje nové způsoby myšlení i práce v městském prostředí. Týmy v pilotních projektech POWER UP musely být otevřené sociálním inovacím, aby dospěly k obchodním modelům zaměřeným na sociální zapojení, které zároveň usilují o úspory pro domácnosti a o ekonomickou udržitelnost. Pojďme si projít celý proces.

1

Na začátku projektu vytvořila všechna města **místní pracovní skupiny**, jejichž cílem bylo vybudovat kolektivní projekt s dlouhodobou perspektivou. Složení skupiny se v jednotlivých městech lišilo. Klíčovými místními aktéry byli zástupci různých odborů města, městských energetických společností nebo agentur a sociálních organizací pracujících se zranitelnými lidmi. V některých městech skupina zahrnovala také občanské energetické komunity, nevládní organizace, technické odborníky, poskytovatele služeb, finanční instituce, provozovatele distribučních sítí a energetické společnosti.

2

Práce pilotních lokalit na obchodních modelech byla kombinována s těmito aktivitami:

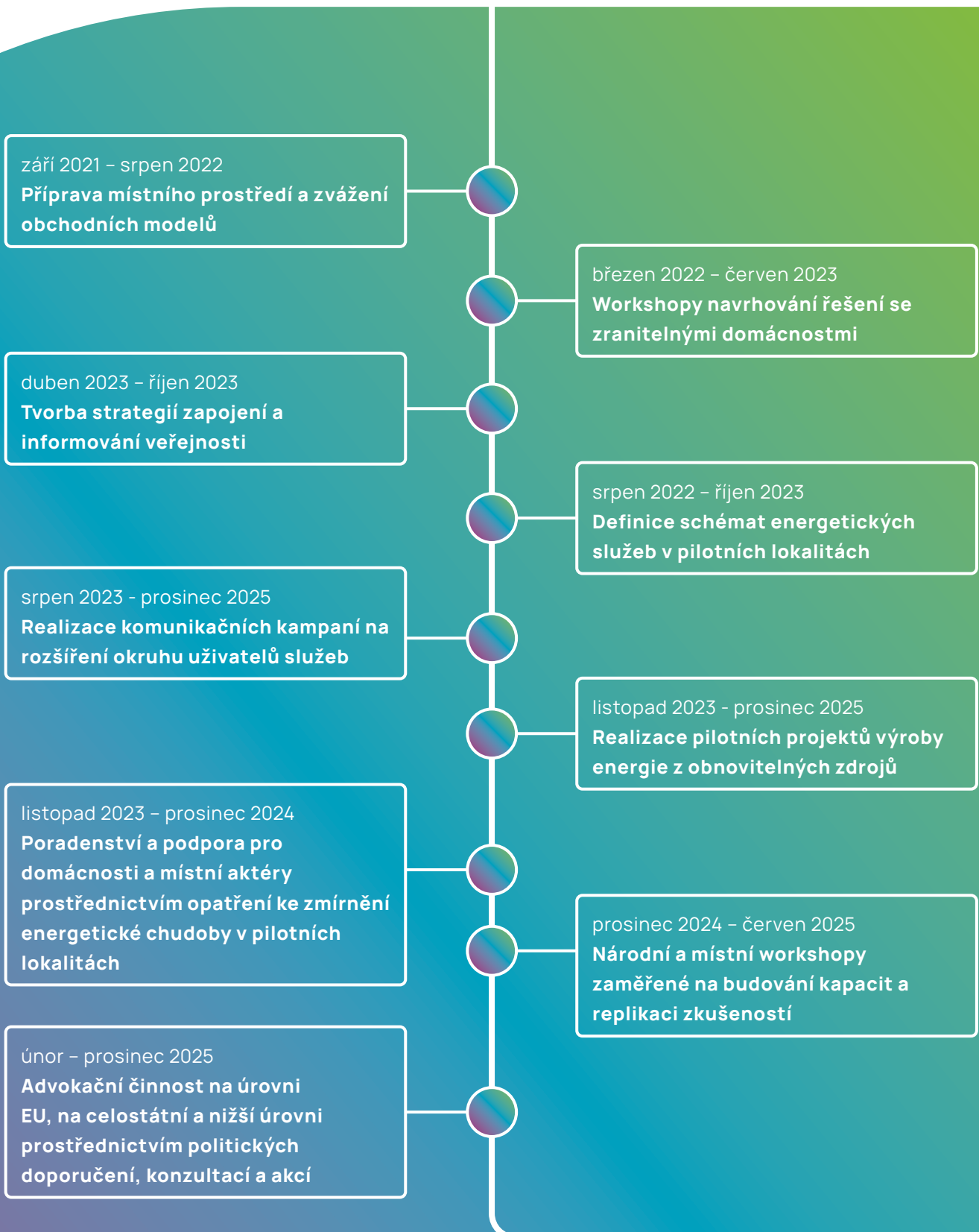
- **Workshopy navrhování řešení:** Potenciální příjemci nové energetické služby byli vyzváni, aby poskytli zpětnou vazbu k plánované službě a sdíleli své potřeby.
- **Opatření ke zmírnění energetické chudoby:** Domácnosti z pilotních oblastí ohrožené energetickou chudobou získaly energetické poradenství a různé formy podpory ke zlepšení místní situace v oblasti energetické chudoby.

3

Obě činnosti vyžadovaly výbornou znalost potřeb a přání znevýhodněných domácností, stejně jako vhodnou **strategii zapojení** a **kommunikace**, která je dokázala motivovat.

Podívejte se na podrobnou zprávu o komunikačních kampaních.

Klíčové fáze vzniku sociálních subjektů v energetice v rámci projektu POWER UP

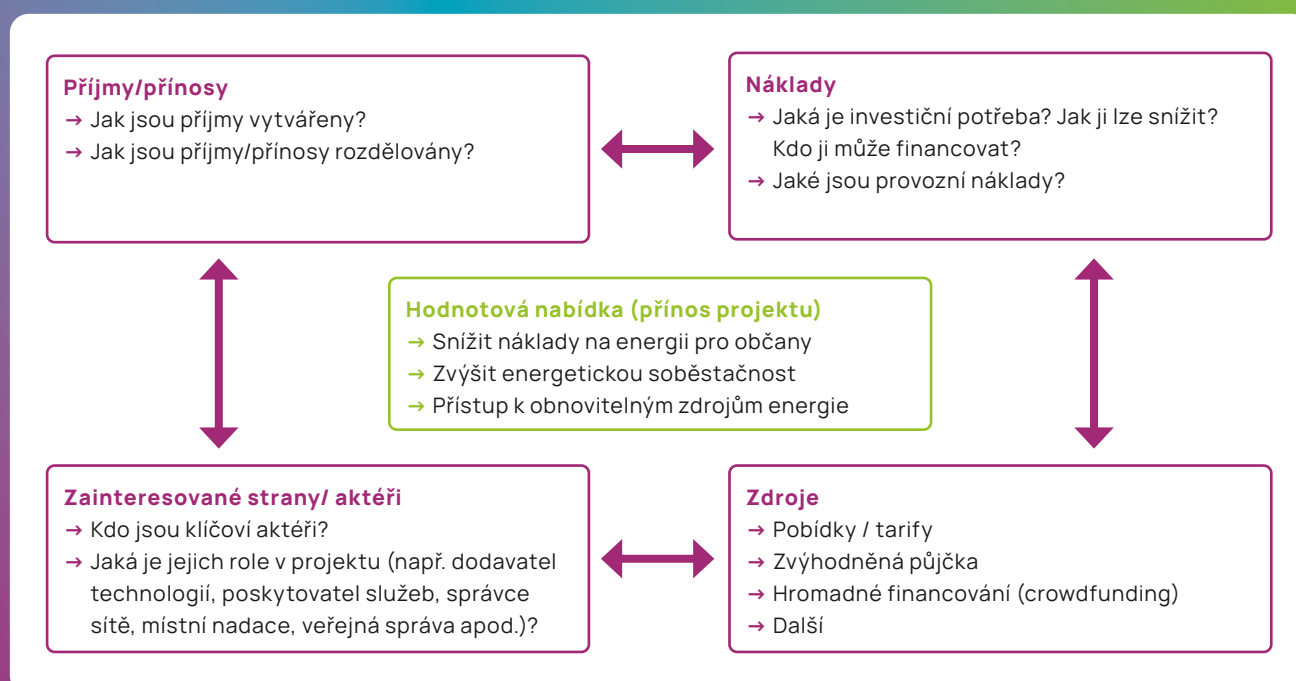

Příprava udržitelných obchodních modelů, které slouží opomíjeným skupinám

Cílem projektu **POWER UP** bylo vytvořit takové schéma, v němž by **počáteční náklady nebyly účtovány domácnostem, které si je nemohou dovolit**. Počáteční investiční náklady a rizika by převzal třetí subjekt. S podporou organizace SINLOC diskutovaly pilotní týmy POWER UP různé možnosti obchodních modelů, než definovaly svůj konkrétní finanční a obchodní model (business case). Tyto případy byly následně dále analyzovány prostřednictvím znázornění peněžních toků mezi jednotlivými aktéry. Simulace v té době ukázaly, že čistý roční dopad na jednu domácnost se může pohybovat od 20 € do 170 €, a to v závislosti na typu aktivit, které jednotlivá města podporovala.

Konečné obchodní případy se liší v tom, kdo investuje, jak obíhají finanční prostředky a kilowatthodiny mezi aktéry, jaké přínosy vznikají a kdo z nich těží. Všechny však vyžadovaly obdobné přípravné kroky k nalezení rovnováhy mezi finančními, ekonomickými, sociálními a technickými aspekty.

Vytvoření obchodního modelu

Na co si dát pozor při navrhování sociálních obchodních modelů se sociálním posláním pro místní energetický trh

- **Odhadněte počáteční kapitálové náklady a potřeby vstupních investic** (včetně instalace FVE, povolení a právních licencí). Pilotní projekty POWER UP provedly studie proveditelnosti a techno-ekonomické analýzy, aby spočítaly efektivitu investic.
- **Vytvořte vyváženou strukturu financování** kombinující různé zdroje, zejména pokud jsou rozpočty obcí omezené. V projektech POWER UP to zahrnovalo obecní příspěvky, veřejné pobídky, evropské nebo národní granty a investice občanů či družstev.
- **Otestujte různé cenové nebo poptávkové scénáře.** Používejte konzervativní předpoklady o očekávané roční výrobě energie a tržních cenách. Zohledněte přímou spotřebu při návrhu velikosti FVE: čím více energie se využije přímo, tím větší je jistota výnosu.
- **Vyhodnoťte návratnost investice (ROI)** nejen v ekonomickém, ale i nefinančním smyslu, zejména s ohledem na opětovné investování přínosů do opatření ke zmírnění energetické chudoby.
- **Maximalizujte finanční úspory pro domácnosti** prostřednictvím okamžitých přínosů. Stanovte transparentní pravidla, jak se budou úspory nebo výnosy rozdělovat – především směrem k zranitelným domácnostem.
- **Doplňte ekonomické úvahy o technické aspekty:** ať už jde o větrnou nebo solární energii, proveďte vhodnost pozemků a střech, odhadněte potenciál výroby elektřiny, stanovte kapacitu zařízení, počítejte s jeho budoucí likvidací a nakonec zvolte spolehlivého dodavatele.
- **Řešte právní aspekty vaší společné instalace obnovitelných zdrojů energie.** Ptejte se například: Jaký je právní rámec projektu? Jaká platí pravidla pro veřejné zakázky? Kdo je vlastníkem střechy, pozemku nebo samotné infrastruktury OZE? A jak minimalizovat rizika spojená s majetkem nebo měnicími se podmínkami?

Získejte podrobné pokyny v naší knihovně.

“Projekt pomohl zvýraznit samotný proces vyjednávání – koho zahrnout a jak tyto lidi identifikovat?”

Saska Petrova

Profesorka humánní geografie,
Univerzita v Manchesteru

Společné navrhování řešení pro inkluzivní zapojení do energetické účinnosti a výroby energie

Energetická chudoba je systémový problém, v němž mohou sociální faktory, jako jsou nízké příjmy nebo nekvalitní bydlení, v kombinaci s pokřivením trhu a neadekvátními cenami energií bránit přístupu k čisté a cenově dostupné energii.

“Tradiční” projekt v oblasti obnovitelných zdrojů vyžaduje individuální investice informovaných spotřebitelů a spoléhá na univerzální pobídky. Tento přístup opomíjí lidi s nedostatečnými příjmy, omezenými znalostmi, časem nebo přístupem k digitálním technologiím. Přesto musíme tuto logiku zvrátit.

V programu POWER UP to znamenalo inkluzivní zapojení zapojení zranitelných domácností od samého počátku do strukturovaného procesu společného vytváření řešení (co-creation).

Čtyři pilotní lokality (Valencie, Rožnov pod Radhoštěm, Eeklo a Kampánie) uspořádaly sérii tří až šesti workshopů s místními domácnostmi ohroženými energetickou chudobou, aby zjistily, jak by navržený model obnovitelné energie vyhovoval potřebám lidí a jak z něj mohou mít největší užitek. Většina pilotních týmů zahájila diskusi obecným pohledem na téma energie (např. každodenní komfort, účty za energie, změna dodavatele, rychlá řešení pro domácnosti). Ve druhém kroku týmy představily a podrobněji diskutovaly různé aspekty plánované sociální energetické služby.

Workshopy spoluvytváření řešení krok za krokem

→ **Identifikace zranitelných domácností:** prostřednictvím sociálních služeb nebo souvisejících projektů.

→ **Oslovení domácností:** pilotní projekty zavedly komunikační strategii využívající různé komunikační kanály a přizpůsobený jazyk, vždy s důrazem na konkrétní přínosy, které účastníci mohli očekávat.

Příklad: Pilotní projekt ve Valencii navrhl své aktivity zapojení s oporou o existující organizace a skupiny. Při pořádání měsíčních workshopů oslovovali zavedené komunity, například náboženské skupiny, což usnadnilo kontakt s lidmi.

→ **Návrh a organizace workshopů:** pilotní města uplatnila inkluzivní přístup, který zohledňoval například časové možnosti účastníků, zajištění hlídání dětí nebo přizpůsobení jazyka a formy komunikace.

Příklad: V Eeklu tým přizval osobu se zkušeností z praxe, ženu, která sama zažila energetickou chudobu. Společně se zaměstnanci města a družstva vedla workshopy, čímž zvýšila důvěru v myšlenku pilotního projektu a usnadnila komunikaci mezi účastníky.

→ **Vyhodnocení a následné kroky** pro konečnou definici modelu řízení a opatření ke zmírnění energetické chudoby.

Příklad: V Rožnově pod Radhoštěm pomohla práce s anonymními průzkumy mezi účastníky workshopů lépe porozumět situaci obyvatel s energetickými problémy a pomohla utvářet Energieporadnu (one-stop-shop).

Příklad: Jedním z poznatků z workshopu v Eeklu bylo, jak velkou sílu mají slova. Termíny jako "půjčka", "úvěr" nebo "doba splácení" měly pro cílovou skupinu negativní konotace kvůli předchozím špatným zkušenostem s finančními produkty a obavám ze zadlužení. Pilotní tým to vzal v úvahu při propagaci finálního schématu.

Sociální subjekty v energetice v akci

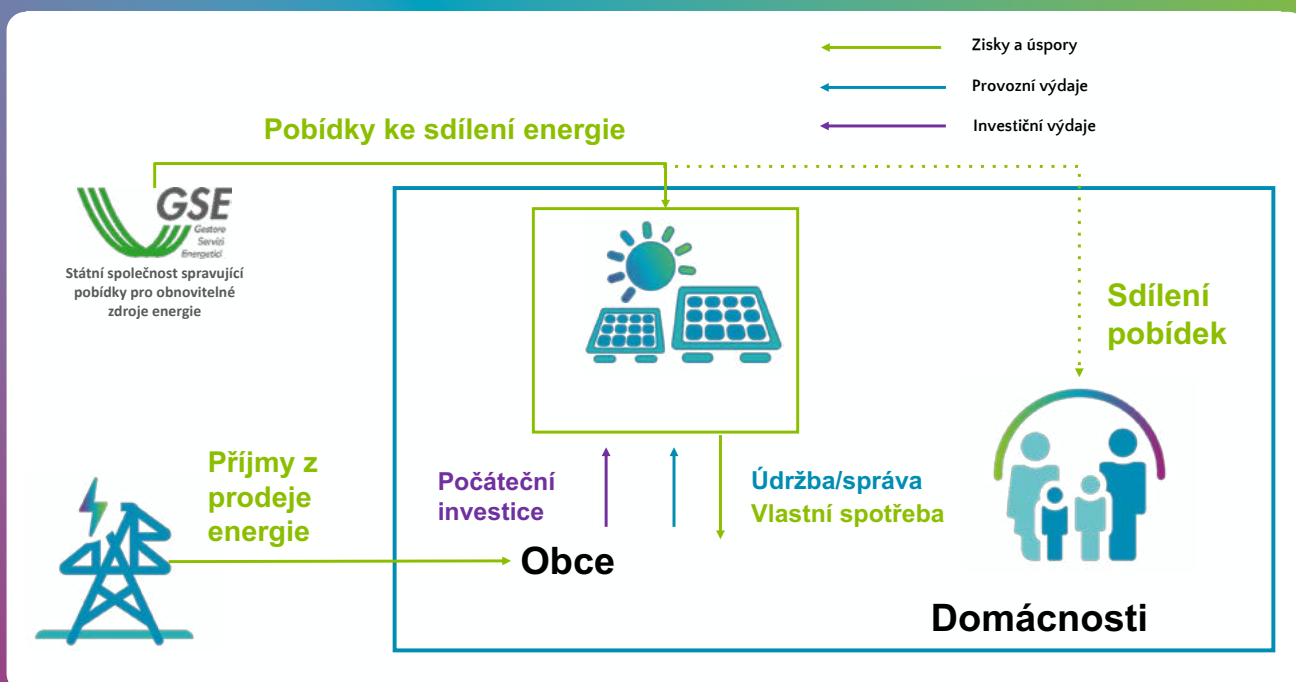
Oblast Kampánie I Itálie

Malé obce, které vytrvaly v solární energii se sociálním dopadem

© UCSA

V jednom z ekonomicky nejzranitelnějších italských regionů spojily síly dvě malé obce, San Giuseppe Vesuviano a Palma Campania. Pod záštitou sdružení UCSA společně založily Energetické společenství pro obnovitelné zdroje energie (Renewable Energy Community). Domácnosti se mohou ke komunitě připojit zdarma a získávat elektřinu z obnovitelných zdrojů i konkrétní výhody podle své výše příjmů.

Zajímavosti

- **Mobilizace místních fotovoltaických zdrojů na hřbitovech:** Namísto investic do nové infrastruktury UCSA obnovila a znovu připojila stávající fotovoltaické systémy, které již byly instalovány na veřejných budovách. Dosud bylo znovu uvedeno do provozu 83 kWp z celkových 150 kWp.
- **Vytvoření prvního energetického společenství v tomto italském regionu,** Komunita Vesuvio Est Energy Community byla vytvořena s využitím fotovoltaiky na zhodnocených veřejných pozemcích, které byly zkonfiskovány mafii. Na pozemku vznikne systém s výkonem 441 kWp s plánovanou investicí 720 125 €, který přinese výhody přibližně 400 rodinám. Za tímto účelem byla založena samostatná nezisková nadace.
- **Sociální využití národního financování:** V Itálii jsou projekty sdílení energie podporovány finančními pobídkami ze strany státu. Pilotní tým navrhl mechanismus, který umožní, aby z těchto příjmů přímo profitovaly zranitelné domácnosti.
- **Podpora energetické gramotnosti a řízení spotřeby:** Město Palma Campania ve spolupráci s místními neziskovými organizacemi uspořádalo vzdělávací workshopy pro obyvatele i odborníky a zřídilo energetickou kancelář, která poskytuje poradenství domácnostem ohroženým energetickou chudobou.

Kdo se zapojil

- Místní samosprávy (vedení projektu a vlastníci infrastruktury);
- AESS Modena (technická podpora);
- RETE ASSIST & ADOC (spojení s komunitou);
- Sociální pracovníci a městští úředníci.

Poučení pro další projekty

- **Důvěra v místní služby:** Lidé byli ochotnější se zapojit, když je oslovovali známí pracovníci, sociální služby nebo místní organizace, které již znali a důvěřovali jim.
- **Flexibilita a blízkost:** Specializované kontaktní místo nyní poskytuje občanům poradenství dvakrát týdně a pomáhá jim v široké škále otázek týkajících se městských služeb a spotřeby.

“Zapojení místních organizací pomohlo vybudovat důvěru a motivovat lidi. Zájem byl mnohem větší, když jsme zdůrazňovali praktické přínosy, například úspory na účtech za energii.”

Felipe Barrocco
Projektový manažer AESS

Přečtěte si celý příběh.

Sociální subjekty v energetice v akci

Valencie | Španělsko

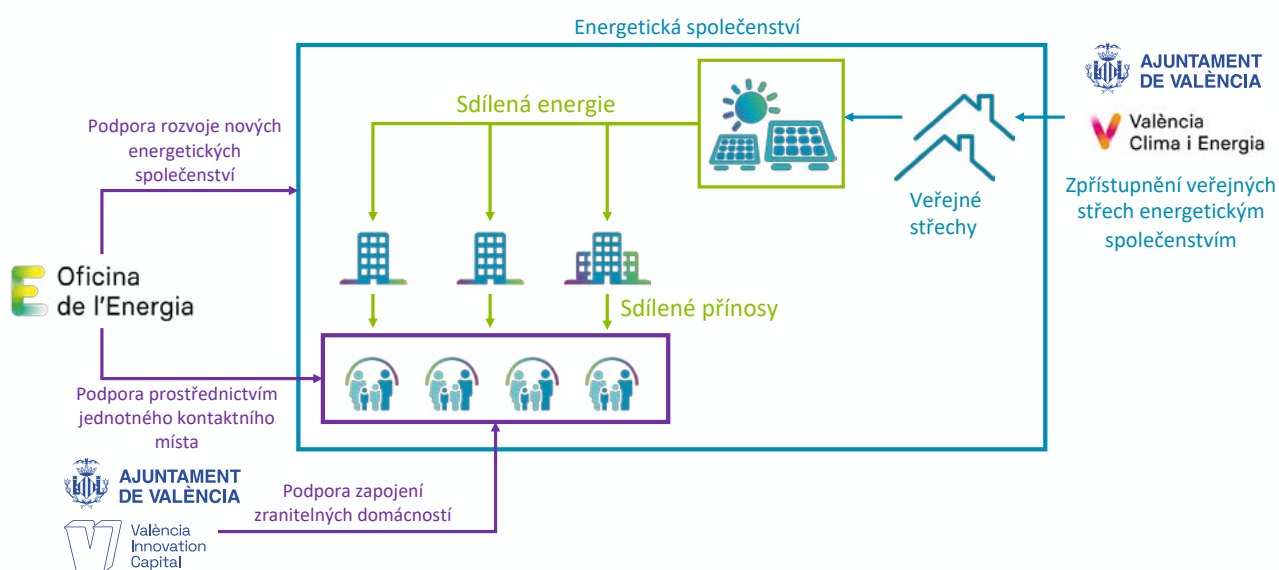
Ukotvení práva na energii prostřednictvím posílení komunit a sdílené solární energie

© Visit Valencia

Ve Valencii, kde je 26 % domácností ohroženo energetickou chudobou, pilotní projekt propojil modely solární energie vedené městem i komunitami. Realizace projektu vyžadovala přesvědčit různé městské odbory a otestovat nové interní postupy. Například zavádění služeb a správa samospotřeby představují značnou administrativní zátěž. Proto organizace Valencia Clima i Energia uzavřela smlouvu s externím odborníkem, který převzal roli „jednotného správce kolektivní samospotřeby“. Tento nově vznikající subjekt, ještě ne zcela ukotvený v legislativě, však hraje klíčovou roli při usnadnění efektivního a plně funkčního fungování projektů kolektivní samospotřeby ve Španělsku, bez ohledu na jejich konkrétní podobu.

Úspěch Valencie při zavádění sociálních energetických služeb spočíval také ve vytrvalém budování vztahů s příslušnými interními a externími partnery.

Zajímavosti

- **Kolektivní vlastní spotřeba vedená městem:** Pět fotovoltaických instalací o celkovém výkonu až 2,5 MW, přičemž 25 % vyrobené energie je virtuálně sdílena zdarma s domácnostmi ohroženými energetickou chudobou. Jejich zapojení je kompenzováno úsporami, kterých město dosahuje díky vlastním budovám zapojeným do schématu samospotřeby, a také snížením výdajů na sociální podporu rodinám, které obtížně hradí účty za energie.
- **Občanské energetické komunity:** Veřejné střechy byly poskytnuty zdarma energetickým komunitám pod podmínkou, že do svých schémat zahrnou zranitelné domácnosti.
- **Občanská škola pro právo na energii:** Zranitelné domácnosti obdržely během domácích návštěv individuální poradenství v oblasti energií, energetické audity a sady pro úsporu energie. Na komunitních workshopech se účastníci naučili rozumět svým účtům za energie, optimalizovat spotřebu a čerpat dostupné dotace a podpory.
- **Podpora prostřednictvím jednotného kontaktního místa:** Byly zřízeny tři městské energetické kanceláře v jednotlivých čtvrtích, ve kterých působí více než 20 poradců. Nabízejí pomoc s účty za energie, zvyšováním energetické účinnosti i využíváním obnovitelných zdrojů.

Kdo se zapojil

- Městská nadace pro klima a energii (koordinace projektu);
- Městské odbory a provozovatelé distribučních sítí (techničtí partneři);
- Energetičtí poradci a sociální pracovníci (sociální zprostředkovatelé);
- Obyvatelé a občanská energetická společenství (příjemci).

Poučení pro další projekty

- **Sociální podmíněnost při zadávání veřejných zakázek:** Přístup na obecní střechy za účelem vytvoření energetické komunity byl navázán na kritérium sociálního začlenění, čímž vznikl precedens pro využívání veřejných statků ve prospěch zranitelných skupin.
- **Meziodborová spolupráce:** Nově zavedené protokoly umožnily sdílení dat mezi energetickým a sociálním odborem, společnou identifikaci způsobilých domácností a reformu pravidel pro veřejné zakázky.

“Každý solární panel, který se ve městě nainstaluje, by měl být posuzován z hlediska energetické chudoby.”

Arturo Zea

Koordinátor projektu, Valencia Clima i Energia

Přečtěte si více o příběhu Valencie.

Sociální subjekty v energetice v akci

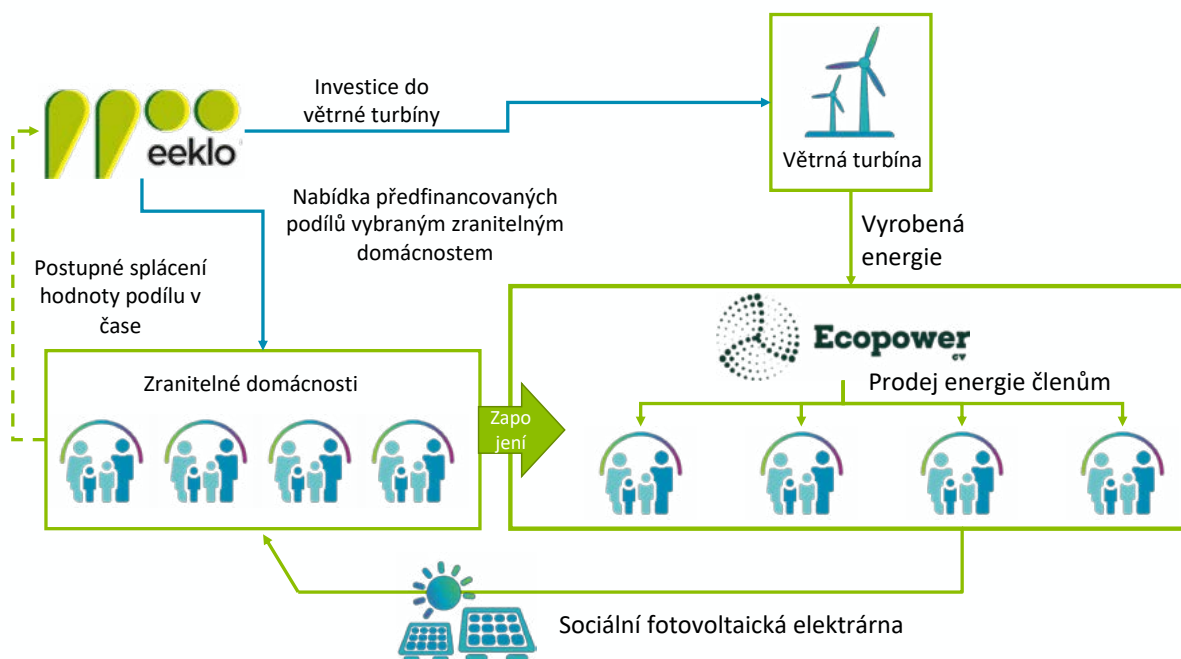
Eeklo | Belgie

Energie lidem: energetická solidarita ve městě poznamenaném větrem a nerovností

Město Eeklo, malé, ale větrné město v belgickém regionu Flandry, se postavilo energetické chudobě čelem. S téměř 27 % obyvatel žijících v znevýhodněných podmínkách a 8 % domácností, které mají potíže s placením účtů za energii a vodu, se město rozhodlo přehodnotit přístup k obnovitelné energii, jako otázku sociální inkluze a férovosti. Tento nový přístup byl založen na kolektivním uspořádání mezi městem Eeklo a místním energetickým družstvem Ecopower.

© Ecopower

Zajímavosti

- **Sociální podíly na větrné energii:** Město využilo svůj vlastnický podíl ve stávající větrné elektrárně družstva Ecopower na svém území k předfinancování sociálních podílů pro zranitelné domácnosti. Účastníci se stali plnoprávními členy družstva a získali přístup k elektřině za výrobní cenu od největšího belgického občanského energetického družstva Ecopower. Každá domácnost svůj podíl splácí postupně podle nastaveného splátkového plánu, a to měsíčním příspěvkem 3 €, který je zahrnut do účtu za elektřinu po dobu šesti let.
- **Doplňkové zásuvkové (plug-in) fotovoltaické systémy:** Aby se dále snížily náklady a tarify družstva byly pro domácnosti dostupnější, nabízí Ecopower bezplatný plug-in FV systém (400 W), který snižuje spotřebu ze sítě o 10–15 %. Tyto panely jsou financovány ze sociálního fondu komunity, do něhož mimo jiné plynou zisky z větrné elektrárny.
- **Zapojení prostřednictvím důvěry:** Na oslovování obyvatel dohlížel sociální odbor města, který spolupracoval s místními organizacemi a používal WhatsApp, jednoduché vizuály a workshopy konané na známých a dostupných místech. Formální dopisy byly nahrazeny osobním kontaktem.

Kdo se zapojil

- Energetické družstvo Ecopower (příprava projektu a dodavatel elektřiny);
- Město Eeklo (garant projektu a koordinátor komunitního zapojení);
- Sociální služby a komunitní partneři (důvěryhodní prostředníci mezi městem a obyvateli).

Poučení pro další projekty

Pilotní projekt v Eeklu ukazuje, že pokud chceme do energetické transformace zapojit nájemníky a nejzranitelnější obyvatele, musí být zajištěny tři klíčové role:

- výrobce a dodavatel energie (např. Ecopower),
- garant a prostředník (např. město),
- a pečující partner (např. sociální pracovník nebo místní organizace).

“ Lidé získávají místní, zelenou energii z větrné elektrárny, kterou spoluvlastní, a mají nárok na každoroční dividendu. Projekt POWER UP z nich činí aktivní účastníky a přímé příjemce energetické transformace místo pouhých spotřebitelů. A to je dobře. ”

Jan de Pauw

Projektový manažer, Ecopower

Přečtěte si případovou studii.

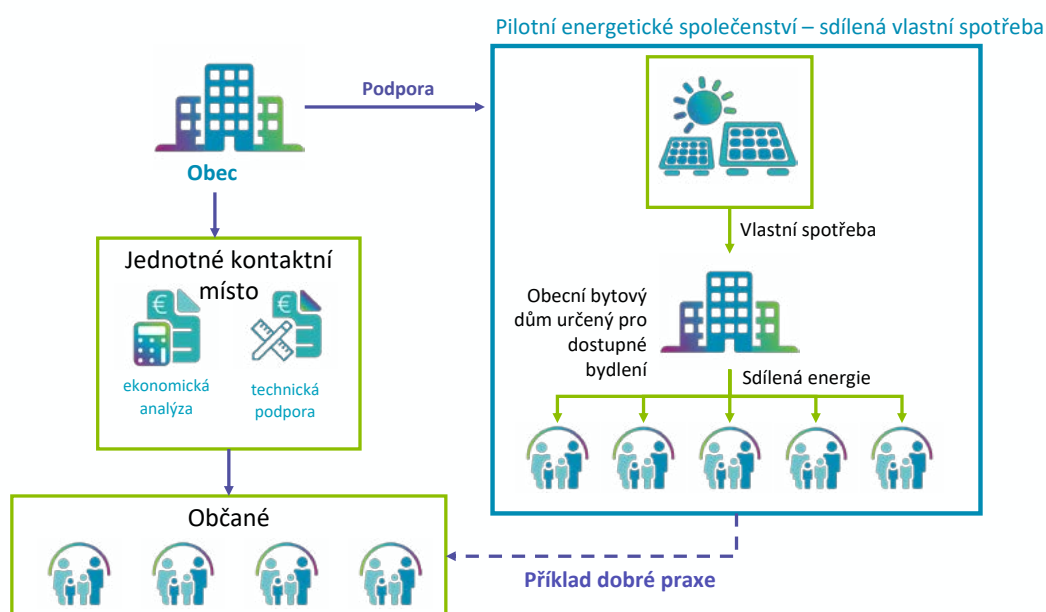
Sociální subjekty v energetice v akci

Rožnov pod Radhoštěm | Česká republika

Kolektivní
samospotřeba
pro domácnosti

© Rožnov pod Radhoštěm

Rožnov pod Radhoštěm (16 000 obyvatel) čelí podobným energetickým výzvám jako jiná česká města; rostoucí ceny energií znamenají velkou finanční zátěž pro domácnosti s nízkými příjmy. Tento český pilot projektu POWER UP dal vzniknout jednoduché, ale ambiciózní iniciativě: nabídnout 85 domácnostem v městském bytovém domě se sociálním nájemným bydlením přístup k lokálně vyrobené, levné a obnovitelné elektřině. Některé tyto domácnosti patří mezi 20,9 % českých obyvatel, kteří jsou ohroženi energetickou chudobou. První překážka byla politická. Členové zastupitelstva i samotní obyvatelé se ptali: „Proč by město mělo investovat, když z toho budou mít prospěch jen někteří?“ Energetický tým proto musel ukázat, že se projekt v dlouhodobém horizontu sám zaplatí a zároveň přinese reálné úspory domácnostem. Konečný obchodní model je postaven na finanční struktuře, která kombinuje významnou městskou investici s dotací z programu Nová zelená úsporám. Díky tomu jsou počáteční náklady pro zapojené domácnosti minimalizovány na malý měsíční příspěvek k nájemnému, což zajišťuje dostupnost projektu pro všechny. Cílené zapojení zranitelných domácností, doplněné o obecní kampaně na zvyšování povědomí a poradenství v oblasti udržitelné energie, zvýšilo dopad i celkovou akceptaci této iniciativy.

Zajímavosti

- **Demonstrační projekt:** Na prvním městském domě se sociálním bydlením byla nainstalována střešní fotovoltaická elektrárna. Elektřina je sdílena ve společných prostorách domu a ve vybraných domácnostech a využívá tak český právní rámec pro kolektivní samospotřebu.
- **Poradenství prostřednictvím Energoporadny:** Město poskytuje cílené poradenství občanům prostřednictvím zřízeného kontaktního místa (one-stop-shop) v Rožnově, které reaguje i na rostoucí zájem o sdílení energie mezi vlastníky bytů.
- **Zapojení veřejnosti prostřednictvím akcí:** Aktivity jako informační stánek při oslavách Dne Země nebo workshopy pro veřejnost nabídly jednoduchý a otevřený způsob, jak oslovit širší okruh obyvatel.

Kdo se zapojil

- Vedení obce a energetický manažer (vedoucí projektu);
- Správce budovy a sociální pracovníci (důvěryhodní zprostředkovatelé);
- Domácnosti žijící v bytovém domě (přímí příjemci přínosů);
- Obyvatelé celého města (zapojení prostřednictvím veřejných aktivit).

Poučení pro další projekty

- **Jasná a proaktivní komunikace:** Dopisy zaslané obyvatelům s pozváním k zapojení do projektu a následná osobní setkání přispěly k překonání nejistot a obav spojených s novým modelem využívání energie.
- **Včasná právní úprava:** Pilotní projekt otestoval české právní předpisy pro sdílení elektřiny v bytových domech, včetně smluvních ujednání s domácnostmi a nastavení cenových mechanismů.

“Dostali jsme se k lidem, které bychom normálně nepotkali, jednoduše tím, že jsme šli tam, kde už jsou.”

Jan Cieslar

Energetický manažer v Rožnově pod Radhoštěm

Přečtěte si případovou studii.

Sociální subjekty v energetice v akci

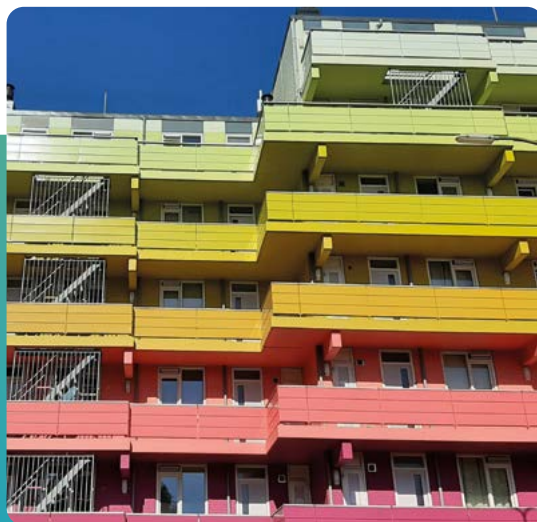
Heerlen | Nizozemí

Příprava půdy pro případ, že se projekty zastaví

V Heerlenu se projekt POWER UP v polovině realizace přesunul z pilotní fáze do fáze replikace, protože tým čelil technickým a organizačním výzvám při vytváření stabilního obchodního modelu. Od roku 2024 se město zaměřilo na budování kapacit a sdílení znalostí v oblasti řešení energetické chudoby.

© Eduardo Blanco

© Miriam Eisermann

© GuusVdNat

Výzvy

- Regulační a právní nejistota před přijetím nového nizozemského energetického zákona (2025), který uznává energetická společenství.
- Technické výzvy spojené s instalací fotovoltaiky na střechách a počátečními renovacemi budov.
- Obtížnost zajištění dlouhodobé podpory ze strany místních (včetně politických) aktérů a sdílení rizik spojených s nesplácením investic.

Co bylo provedeno

- **Studie proveditelnosti:** Obec ve spolupráci se zranitelnými domácnostmi plánovala realizovat pilotní projekt, jehož cílem bylo instalovat solární panely na střechy, potenciálně v rámci družstevního modelu. Úvodní studie zhodnotily potenciál střech pro fotovoltaiku a možnosti renovací ve větší obytné čtvrti. Intervence projektu POWER UP byly plánovány ve dvou blocích řadových domů, avšak protože většina domů byla v soukromém vlastnictví, renovace byla pro mnoho domácností ohrožených energetickou chudobou finančně nedostupná. Heerlen proto ve spolupráci s místní pracovní skupinou upravil model tak, aby zpřesnil řízení, technické i finanční parametry, avšak nepodařilo se jej dotáhnout do fáze realizace.
- **Propojení a dosah:** Zatímco partnerská jednání s energetickými družstvy a bytovými společnostmi nepřinesla konkrétní výsledky, obec uspořádala setkání a akce pro sdílení znalostí s nizozemskými partnery a dalšími obcemi, aby předala vlastní i mezinárodní zkušenosti z pilotů POWER UP. Heerlen také pozorně sledoval ostatní pilotní lokality projektu, aby mohl v budoucnu využít jejich poznatky pro rozvoj svého modelu.

Kdo se zapojil

- Obec Heerlen (vedoucí);
- Lokální energetická družstva a bytové společnosti (potenciální partneři);
- Regionální aktéři a další obce (potenciální replikátoři).

Poučení pro další projekty

Partnerství na prvním místě: Heerlen ukazuje, že úspěch projektu závisí na vytvoření silných partnerství a společné vize od samého začátku, aby byly technické, finanční a sociální aspekty dobře sladěny.

Přečtěte si celý příběh obce Heerlen.

Sociální subjekty v energetice v akci

Severní Makedonie

Otevření prostoru pro energetická společenství

V současné době v Severní Makedonii neexistují žádná energetická společenství. Národní rámec se postupně přibližuje standardům Evropské unie, avšak místní kapacity, technické znalosti i zapojení občanů zůstávají omezené. Partner projektu MPPS, makedonská nevládní organizace, zvolil přístup zaměřený **na vytváření základů pro budoucí inovativní energetické iniciativy prostřednictvím změny myšlení**. Tým se soustředil na posilování kapacit občanů i zaměstnanců obcí, přičemž propojoval místní realitu s příklady z jiných pilotních měst. Sdílením jejich nástrojů, obchodních modelů a zkušeností z praxe ukázal, co je možné uskutečnit i v místních podmínkách.

Workshopy

Využijte regionální workshopy k budování důvěry, představení konceptů a přizpůsobení se místním kontextům.

Zapojte se

Instituce (starostové, zaměstnanci obcí) a občané (učitelé, nevládní organizace, zranitelné domácnosti).

Zůstaňte praktičtí

Poskytněte praktické nástroje a ukažte konkrétní příklady dobré praxe ze zahraničí.

Posun vnímání

Od energie jako státem poskytované komodity k energii jako sdílené odpovědnosti a potenciálnímu aktivu komunity.

Posun směrem k advokacii

Zejména integrací energetických závazků do místních volebních programů.

© Andrzej Wojtowicz

© MaxPixel.net

Výzvy

- **Nízký pocit naléhavosti:** regulované ceny energií a závislost na dřevě snižují motivaci ke změně.
- **Slabé instituce:** obce postrádají kapacity pro vzdělávání, navrhování a realizaci projektů obnovitelných zdrojů.
- **Křehké komunity:** v bytových domech (Skopje) časté stěhování obyvatel narušuje kontinuitu aktivit.
- **Nedůvěra pramenící ze socialistické minulosti:** mnoho lidí vnímá energii jako odpovědnost státu, což vede k pasivitě a nedůvěře v kolektivní jednání.

Co bylo provedeno

- Třídenní **workshopy a informační akce** se uskutečnily v obcích Centar (Skopje), Valandovo a Štip, za účasti zaměstnanců obcí, učitelů, neziskových organizací a občanů. Aktivity **propojovaly téma energetické chudoby s každodenními otázkami**, jako je ochrana životního prostředí, sociální služby a kvalita komunitního života.
- Otevření **první energetické kanceláře** v Centaru (Skopje): Cílem je zvyšovat povědomí obyvatel a poskytovat poradenství v oblasti energií a udržitelnosti.

Kdo se zapojil

- Makedonská platforma pro boj proti chudobě, MPPS (vedoucí);
- Místní samosprávy, školy a nevládní organizace (zprostředkovatelé mezi komunitou a projektem);
- Občané, studenti a zaměstnanci obce (příjemci přínosů);
- Nadace Friedrich-Ebert-Stiftung Skopje a obec Centar (institucionální partneři).

Poučení pro další projekty

- **Komunity bylo třeba nejprve „vytvořit“:** workshopy pomohly vytvořit dočasné komunity praxe tam, kde dříve neexistovaly.
- **Zprostředkovatelé jsou klíčoví:** externí facilitátoři získali větší důvěru než místní představitelé.

Více se dozvíte v rozhovoru.

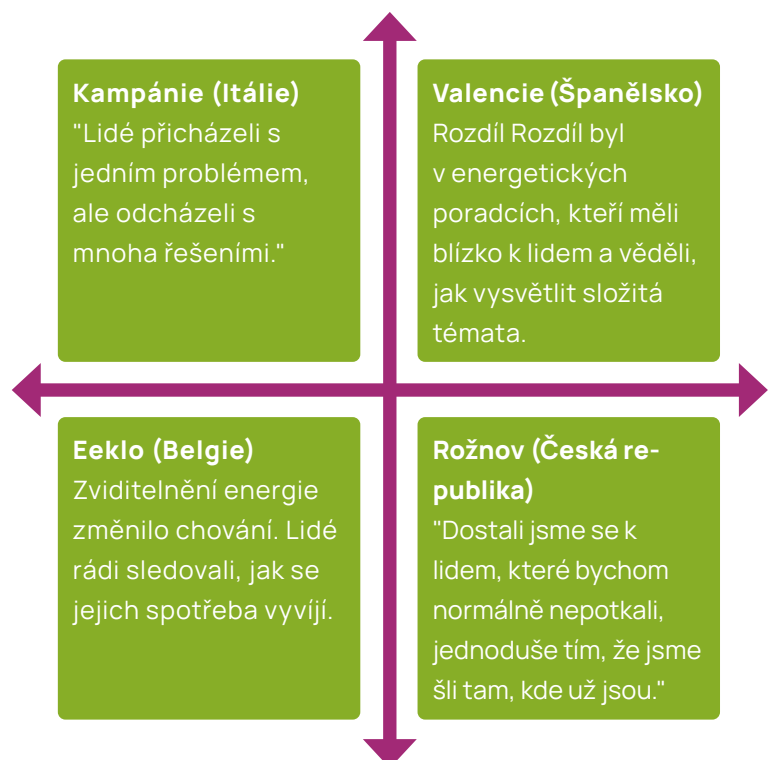
Optimalizace poptávky: opatření ke zmírnění energetické chudoby

Zatímco rozvoj místních zdrojů obnovitelné energie a zavádění sociálních energetických modelů vyžadovaly delší čas, opatření ke zmírnění energetické chudoby byla zaváděna s cílem přinést domácnostem okamžitější výsledky. Tyto aktivity měly dvojitý účel: **poskytnout praktické nástroje a rady lidem i organizacím, které se s energetickou chudobou potýkají, a zároveň zvyšovat povědomí o potenciálu kolektivních projektů obnovitelné energie.**

Pro koho: Opatření měla různé podoby a byla zaměřena jak na domácnosti, tak na zprostředkovatele, kteří jim pomáhají. Sociální pracovníci, zaměstnanci měst, spotřebitelské organizace i místní energetická družstva byli školeni společně s rodinami v obtížné životní situaci. Tento širší přístup zajistil, že se poradenství a podpora šířily prostřednictvím důvěryhodných sítí, čímž se násobil dopad projektu.

Jak?

- Ve **Valencii** byly kombinovány individuální i komunitní formy podpory: rodiny využily domácí návštěvy i vzdělávací workshopy v malých skupinách.
- V **Rožnově pod Radhoštěm** oslovily workshopy, veřejné infostánky a praktické nástroje i ty, kteří se obvykle neúčastní formálních setkání.
- V **Kampánii** se sociální pracovníci aktivně zapojili do pěti workshopů a působili jako most mezi zakladateli energetické komunity a potřebnými rodinami.
- V **Eeklu** pomohla městem pořádaná „setkání u polévky“ nájemníkům i majitelům domů porozumět solárnímu schématu a zapojit se do něj. Během tzv. „digikaváren“ se účastníci sociálního družstevního programu seznámili s možností sledovat a kontrolovat svou spotřebu elektřiny zdarma prostřednictvím platformy EnergyID, kterou poskytuje Ecopower.

Účastníci: 1 515 osob z 635 zranitelných domácností se přímo zapojilo do aktivit zaměřených na zmírnění energetické chudoby ve všech pilotních lokalitách. Lidé, kteří se již dříve účastnili procesu spoluvytváření řešení, byli pozváni i na tyto aktivity, aby zde uplatnili své zkušenosti a aktivně se zapojili do realizace opatření.

Kampánie (Itálie)

Workshopy a správa účtů
212 lidí / 92 zranitelných domácností

Eeklo (Belgie)

Digitální nástroje a neformální setkání
363 lidí / 151 zranitelných domácností

Valencia (Španělsko)

Návštěvy doma
468 lidí / 187 zranitelných domácností

Rožnov (Česko)

Veřejné akce a one-stop-shop
472 lidí / 205 zranitelných domácností

Celkem: 1515 osob / 635 domácností

Dopad

- **Znalosti:** Účastníci získali praktické dovednosti v oblasti hospodaření s energiemi a porozumění svým právům v energetice.
- **Sebedůvěra:** Průzkumy ukázaly výrazný nárůst sebedůvěry při řízení vlastní spotřeby energie. Například ve Valencii účastníci hodnotili 100% spokojenost s realizovanými opatřeními, zatímco v Eeklu se více než 70 % dotázaných cítilo lépe vybaveno ke sledování vlastní spotřeby prostřednictvím platformy EnergyID.
- **Změna návyků:** Mezi okamžité změny v chování patřilo používání úsporných sad, žádosti o sociální energetický bonus, úprava způsobu vytápění a chlazení domácností a přijetí digitálních nástrojů pro sledování spotřeby.

Zjistěte více: Zpráva o opatřeních ke zmírnění energetické chudoby.

Právní rámce a předpisy: Podpůrné i omezující faktory pro sociální subjekty v energetice

V uplynulém desetiletí si Evropská unie vybudovala pevný právní základ, který uznává kolektivní způsoby výroby a spotřeby energie. Klíčový význam v tomto procesu měl balíček "Čistá energie pro všechny Evropany" s iniciativami, jako je směrnice o obnovitelných zdrojích energie, směrnice o trhu s elektřinou, ale také novější nařízení o Sociálním fondu pro klimatická opatření.

Stále však chybí některé prvky, které, pokud by byly na svém místě, by pilotům POWER UP usnadnily život:

- **Směrnice o zadávání veřejných zakázek**, které by byly v souladu s klimatickými a energetickými cíli EU a umožňovaly snazší spolupráci mezi samosprávami a různými partnery zapojenými do místní výroby energie.
- **Spravedlivý přístup** k sítím pro nové subjekty v oblasti energetiky prostřednictvím revidovaných pravidel EU, která by zavazovala provozovatele distribučních soustav k tomu, aby při připojování do sítě, stanovování pořadí žádostí a financování připojení zohledňovali specifika energetických komunit založených na obnovitelných zdrojích.

Pilotní země projektu POWER UP

Ve **Španělsku** je kolektivní samospotřeba právně uznána a národní program financování pro specializovaná jednotná kontaktní místa (OTC) poskytl podporu nově vznikajícím energetickým komunitám. Připravuje se také **národní strategie pro boj s energetickou chudobou na období 2025–2030**. Překážky však přetrvávají, jako je např. dvoukilometrový limit, který stále vylučuje mnoho městských domácností, příliš pomalé připojení k síti a složitá pravidla pro zadávání veřejných zakázek, která nejsou přizpůsobena projektům energetických společností.

“Regulace ve Španělsku říká, že se můžete zapojit do schématu kolektivní samospotřeby bez ohledu na svého dodavatele. Na první pohled to zní jednoduše. Ale v praxi trvá roky, než tyto postupy pochopí a začnou uplatňovat [subjekty na trhu, jako jsou dodavatelé a distributoři].” – Arturo Zea, koordinátor projektu, Valencia Clima i Energia

V **Belgii** byl koncept občanského energetického společenství a společenství obnovitelné energie v roce 2021 zakotven ve vlámské energetické vyhlášce. Komunity obnovitelné energie lze založit poměrně snadno a sdílení energie je umožněno, ale je obtížné zapojit zranitelné spotřebitele. Od té doby, co vstoupily v platnost nové předpisy, mnoho insolventních zákazníků, které jejich dodavatel energie odmítl obsluhovat, obdrželo předplacený digitální elektroměr, čímž ztratili možnost stát se členy energetických družstev. Kromě toho je pro nové nezávislé energetické subjekty stále obtížné konkurovat komerčním dodavatelům na trhu s energií. **“Dnes nemáme přístup k předplaceným elektroměrům. To je 600 lidí, ke kterým se nemůžeme dostat.”** Jan de Pauw, projektový manažer pro obnovitelné zdroje energie ve společnosti Ecopower

Italský národní plán v oblasti energetiky a klimatu (2024) zdůrazňuje potenciál komunit obnovitelných zdrojů energie při řešení energetické chudoby a podpoře čisté energie. Motivační mechanismy pro sdílení energie v rámci těchto komunit se ukázaly jako velmi přínosné pro mnohá společenství, například oblast Kampánie. Přesto přetrvávají administrativní a finanční překážky, jako jsou velké regionální rozdíly v licenčních poplatcích.

Tým v oblasti Kampánie musel věnovat svůj čas na vytvoření potřebných právních subjektů a získání všech právních schválení. Tato zkušenost ukazuje, že pokud alternativní přístupy nejsou v souladu s existujícími institucionálními a právními rámci, může získání potřebné infrastruktury a povolení trvat déle.

V **České republice** přinášejí nová pravidla pro sdílení elektřiny (2024) v bytových domech příslib férovějšího přístupu k energii. Národní dotační programy, jako například Nová zelená úsporám, který využilo i město Rožnov pod Radhoštěm, významně usnadňují realizaci podobných projektů. Technické a administrativní překážky a vysoce centralizovaný trh s energií však stále zpomalují zavádění.

Více informací o jednotlivých zemích najdete v Národních průvodcích.

Odkaz POWER UP v politice

Poznatky z programu POWER UP by měly sloužit jako vodítko pro tvůrce politik, nejen na úrovni Evropské unie, ale především na úrovni jednotlivých států. Tým projektu usiloval o to, aby se praktické poznatky promítly do politických rámců a staly se inspirací pro budoucí iniciativy. Proto projekt propojil realizaci s aktivní advokační činností:

- **Místní/regionální úroveň:** pilotní projekty přinesly 14 formálních příspěvků do debat o energetické politice na nižší než celostátní úrovni. Proces návrhu sociálních subjektů v energetice měl významný dopad na místní politiky, protože v mnoha městech bylo nutné vytvořit nové pracovní postupy a protokoly.
- **Národní úroveň:** expertní partneři z University of Manchester sestavili soubor doporučení pro národní politiku.
- **Evropská úroveň:** Energy Cities přeneslo zkušenosti z projektu do Bruselu prostřednictvím závěrečné advokační akce, stanovisek k veřejným konzultacím EU (např. k balíčku Citizen Energy Package) a také díky úzké spolupráci s klíčovými partnery, jako jsou EPAH, R2E Energy Coalition, Covenant of Mayors či Community Power Coalition.

Výběr doporučení projektu POWER UP

1. Umožnit právní rámce pro REC k plnění jejich sociálních cílů

- Vyjasnit vnitrostátní definice energetických společenství v souladu s právem EU.
- Odstranit omezující pravidla (např. limit účasti Valencie na 2 km).
- Poskytovat podpůrné mechanismy pro vlámské energetické komunity (Belgie).

2. Financovat místní kapacity a důvěryhodné zprostředkovatele

- Zřídit a financovat jednotná kontaktní místa pro informace a poradenství (Valencie, Rožnov).
- Vyškolit obecní zaměstnance a vytvořit místní energetické úřady (Skopje, Kampánie).
- Spolupracovat s nevládními organizacemi a sociálními sdruženími s cílem oslovit zranitelné domácnosti. (Kampánie).
- Poskytnout počáteční financování pro malá družstva a studie proveditelnosti (Heerlen).

3. Podporovat dlouhodobou spolupráci mezi energetickým a sociálním sektorem

- Integrovat sociální služby do rozvoje REC (Kampánie).
- Využít sociální pracovníky k identifikaci a podpoře zranitelných domácností (Valencie).
- Zapojit školy, nevládní organizace a místní sdružení jako důvěryhodné spojení (Severní Makedonie).
- Propojit strategie energetické chudoby přímo s politikami sociální ochrany.

4. Podporovat platformy pro sdílení dat a znalosti

- Umožnit výměnu komunálních dat za účelem identifikace způsobilých domácností (Valencie).
- Podporovat národní platformy při sdílení osvědčených postupů a odstraňování překážek (Česko).
- Vytvářet meziregionální databázi příkladů a zdrojů.
- Využívat centra EU, jako je Energy Community Facility a EPAH.

Další informace:

Politická doporučení pro spravedlivou transformaci energetiky.

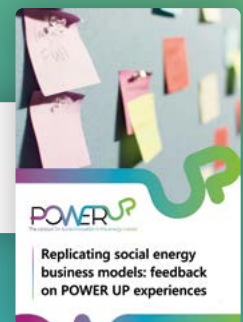
Po ukončení projektu POWER UP: Co bude dál?

Čtyři roky intenzivní práce propojily partnery, posílily komunitní vazby v pilotních i pozorovatelských regionech, obnovily sebevědomí a aktivní roli zranitelných skupin, proměnily institucionální praxi a položily základy férovějšího systému poskytování energie na místní úrovni.

Všichni partneři sdíleli své inovativní zkušenosti s dalšími organizacemi, které se chtějí vydat podobnou cestou. V projektu POWER UP byly vyvinuty a otestovány dvě replikační strategie, které mají inspirovat ostatní k využití vytvořených obchodních modelů:

- Schéma partnerských (sesterských) organizací
- Série národních školení a workshopů zaměřených na budování kapacit

Více informací naleznete ve právě „Replikace obchodních modelů“.

Projekt byl pro tým také procesem učení. Partneři projektu přiznali, že čelili řadě výzev, které představovaly riziko zpoždění při realizaci plánovaných obnovitelných zdrojů energie. Jeden z partnerů shrnul zkušenost slovy: „Čtyři roky na definování, realizaci a vyhodnocení toho, co jsme udělali, jsou příliš krátká doba pro ambice, které jsme měli.“

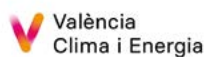
To je také důvod, proč i po ukončení projektu POWER UP zůstává rozvoj sociálních subjektů v energetice strategickým cílem všech partnerů. Všechny čtyři aktivní pilotní lokality plánují pokračovat ve svých aktivitách s cílem konsolidovat, škálovat a dále přizpůsobovat své obchodní modely místním podmínkám:

- **Kampánie:** Místní tým usiluje o rozšíření svého modelu prostřednictvím uvedení do provozu fotovoltaické elektrárny o výkonu 441 kWp a zapojení sousedních obcí.
- **Valencie:** Pokračuje v duálním přístupu – s výkonem 2,5 MWp z přímé městské investice a 167 kWp z nově vznikajících občanských energetických komunit (REC), které mají pomoci více než 400 zranitelným domácnostem.
- **Rožnov pod Radhoštěm:** Zvolil postupný a opatrný přístup, nejprve se zaměřuje na vyhodnocení zkušeností z první instalace, než začne replikovat model v dalších svých budovách se sociálním bydlením.
- **Eeklo a Ecopower:** Pokračují v vylepšování podpůrných mechanismů, jako jsou zásuvkové fotovoltaické systémy (plug-and-play), a v šíření poznatků na národní úrovni, zejména v oblastech souvisejících s konkurencí na energetickém trhu.

POWERUP

The catalyst for social innovation in the energy market

Partneři projektu

Výhradní odpovědnost za obsah tohoto dokumentu nesou jeho autoři. Obsah nemusí nutně odrážet stanovisko Evropské unie. Ani agentura CINEA, ani Evropská komise nenesou odpovědnost za jakékoli použití informací, které jsou v tomto dokumentu obsaženy.